

Konjunkturrapporten 2025

Lanseringsdato: 28. januar

Du finner digitalrapport, presentasjon og opptak av pressekonferansen med lansering på norskindustri.no/konjunkturrapporten.

Innhold

Sammendrag	3
1 Økonomisk utvikling.....	4
1.1 Maritim industri.....	7
1.2 Vannkraft.....	7
1.3 Forsvarsindustri	8
1.4 Byggeindustri	8
1.5 Hva med Europa, USA og Kina?	8
2 Verdikjeder og geopolittikk	12
3 Tilgang på kraft og nett.....	16
3.1 Mer kraft nå.....	17
3.2 Opprinnelsesgarantier.....	18
4 Strategiske prioriteringer	19
4.1 Om investeringer og tillit	19
4.2 Om rapportering og byråkrati.....	20
4.3 Annen satsing	20
5 Arbeidsmarkedet/kompetanse.....	20
Om undersøkelsen	22

Sammendrag

Fjoråret var et godt år for mye av industrien i Norge, med sterk vekst i omsetning og sysselsetting. Også i år vil industrien bidra med omsetningsvekst, eksportvekst og økt sysselsetting, på tross av at noen store industrigrener i Europa går svakt. Noen bransjer med særegne drivkrefter preger den positive utviklingen. Offshore leverandørindustri hadde sterk vekst i fjor og flyter inn i 2025 på høyt aktivitetsnivå. Aktivitetspakken på sokkelen (oljeskattepakka) gir fremdeles høyt aktivitetsnivå, selv om det er ulik effekt på de ulike disiplinene og i de ulike bedriftene. Effekten avtar noe på slutten av andre halvår og reduseres ytterligere neste år.

I kjølvannet av Russlands invasjon i Ukraina er det også en ekstraordinær vekst for forsvarsindustrien med mye kapasitetsutvidelse i flere bedrifter, herunder bygging av nye fabrikker og stor økning i ordrereservene. Maritim industri har også i år vekst med økt nybygging, særlig av skip spesialbygget for installasjon og vedlikehold knyttet til havvind og til verdenshandelen generelt.

For industrien i Norge som leverer til norske konsumenter eller til eksport, var fjoråret et svakt år. Effekten av renteøkningene de siste par årene setter sine spor, og gir labre vekstimpulser fra forbruk og høy sparing. I år er det ganske flatt eller svakt for flere slike bedrifter. I tillegg går byggenæringen svakt, noe som rammer leverandørindustrien knyttet til nye bygg.

Svært mange industribedrifter melder om pågående større relokalisering der de og kundene ønsker leverandører geografisk nærmere. For noen er dette merkostnader, men for de fleste innebærer dette større markedsmuligheter. Effekten er sterk ettersom den kommersielle utviklingen understøttes av politiske vedtak og rapporteringskrav. Reell frykt for økt handelskrig i år virker også i samme retning.

Det kom i fjor knapt noen ny kraftproduksjon i drift, på tross av det store og økende behovet som finnes for ny kraft. Det er kun gitt konsesjon til 0,7 TWh kraft i Norge siden 2020. Industrien trenger mer kraft, dels for å kunne vokse og utvikle seg, dels for å oppfylle klimakravene. Hvis de ikke får ny kraft i tide, vil dette kunne få dramatiske konsekvenser for flere. For tiden oppleves at konsesjoner for ny kraft tildeles ved at såkalt "nettilknytning på vilkår" (det vil si, vi har ikke nettkapasitet nå) blir mer brukt overfor industrien og at det er bedrifter som ikke får tilgang til kraft som søkt om på grunn av nett eller kraft tilgjengelig. Europower beskrev nylig at 59 anlegg på til sammen 103 kilometer ble spenningsatt av nettselskapene i fjor. Det er den laveste utbyggingstakten på 22 år. Dette er uholdbart.

Mange daglige ledere i industrien er også tungt inne på eiersiden i selskapene. Den sterke merbeskatningen av privat eierskap de siste årene har irritert mange. Midlertidig økt arbeidsgiveravgift, skattebråk rundt flere bransjer og investorflykt ut av landet har også bidratt negativt. Da er ikke et søknadsbasert virkemiddelapparatet svar på alt. Industrien etterlyser gode rammer for privat eierskap og erkjennelsen av at det må investeres store beløp i flere år fremover. I

den sammenhengen bør økte avskrivingssatser vurderes brukt, noe som vil sende et sterkt signal om at industrien og industriinvesteringer er ønskelig i Norge fremover.

1 Økonomisk utvikling

Norsk Industri går ikke ut med konkrete, aggregerte tall for vekst i omsetning og eksport for 2025. Grunnet børssensitivitet er det mange som ikke ønsker å svare, og tallene vi har mottatt egner seg ikke til å legge sammen uten videre. Vi kan imidlertid si en del både kvantitativt og kvalitativt om tallene.

Vi har kategorisert medlemmenes forventninger til 2025 for henholdsvis omsetning og eksport i følgende:

- Mer enn 10 prosent vekst
- Fra 0 til 10 prosent vekst
- Negativ vekst

Flertallet av de ca. 340 svarene vi har mottatt anslår årets vekst i omsetningen til å ligge mellom 0 og 10 prosent vekst. En ikke ubetydelig del har tosfret vekst, mens det er relativt få som forventer fall i omsetningen. Vi vektet ikke svarene sammen, men under sier vi mer om det kvalitative i svarene.

Vi har tatt en sjekk av utvalget der ca. 300 bedrifter har oppgitt antatt omsetning for både i fjor og i år - og delt utvalget i to: over og under 100 ansatte. Utvalgene er signifikant ulike. Det er prosentvis langt flere store bedrifter som har stor omsetningsvekst (over 10 prosent) i år. Den samme tendensen ser vi også om vi ser på fjorårets omsetning. Men også blant bedrifter med færre enn 100 ansatte var det flere med høy omsetningsvekst enn med negativ vekst.

Vi gjorde tilsvarende utvalgsdeling for eksportanslagene. Svarene var mye av det samme som for omsetningen. De større bedriftene hadde langt større andel i kategorien høy eksportvekst (over 10 prosent vekst). Men også blant bedrifter med færre enn 100 ansatte var det flere med høy eksportvekst enn med negativ vekst.

Av svarene har rundt en tredjedel av utvalget mer enn 10 prosent av omsetningen knyttet til petroleumsindustrien.

Svarene om eksportvekst er noe svakere enn for omsetningen. Her ligger enda flere i normal kategorien (0-10 prosent vekst), mens det ikke er like mange med tosfret vekst. Samtidig er det enda færre med forventet fall i eksporten.

For fjoråret var svarene om endringer i omsetningen noe jevnere, med flere som hadde sterk vekst, men også flere som hadde fall i omsetningen.

Når vi spør om sysselsetting i år, ber vi medlemmene oppgi anslått antall per desember 2025. I fjor var det solid økt sysselsetting i industrien, og mye skyldtes offshore leverandørindustri og dermed effekt av aktivitetapakken på norsk sokkel. I år venter vi en viss økning, selv om de fleste bedrifter i denne leverandørindustrien oppgir stabil sysselsetting i år. Økningen er særlig innen noen få bransjer med mye vekst.

I fjor var det sterk økning i innleide i industrien – også her var hovedforklaringen det høye aktivitetsnivået innen offshore leverandørindustri. I år antas antall innleide per desember i år å være tilbake til 2023-nivå, det vil si godt under 2024. Dette forklares ved at man i desember i år har fått dratt ned mye av aktiviteten som aktivitetapakken ga. Det er klare forskjeller på bedrifter også innen offshore leverandørindustri. Det er også store forskjeller innen de ulike disiplinene og prosjektfasene. I prosjektforløpet for ordrene er hovedtyngden av engineering i tidlig fase. Derfor avtar trykket der tidligere enn for de påfølgende prosjektfasene med mer detaljerte beskrivelser og tegninger fra enkeltdisiplinene. Ved inngangen til 2026 vil effekten totalt være tydelig avtakende.

I sum ser 2025 ut til å bli et brukbart år for norsk industri. Men det er store sprik mellom bedriftene og bransjene. Hvis vi tar lange linjer over år, hvor industrien i Norge er sammenvevd i internasjonale verdikjeder og har stor eksport, så er det primært Norges store innslag av offshore leverandørindustri som skiller oss fra snittet i andre vestlige land. Derfor har vi laget en litt dypere analyse av stå der i egen boks, ettersom aktiviteten er høy, men p.t. er inne i siste fase av en politisk villet høykonjunktur.

Offshore leverandørindustri

Leverandørindustrien til olje og gass har hatt et høyt aktivitetsnivå i 2024 og fortsetter inn i 2025 med god aktivitet ved de store verftene og øvrig leverandørindustri. Omsetningsveksten i år er langt mer moderat enn i fjor. Og sysselsettingstoppen er nådd for denne gang.

De store kontraktørene som Aker Solutions, Aibel og Worley Rosenberg med tilhørende verft og engineering-miljøer har dokumentert god konkurransekraft sammen med sine brede leverandørkjeder i Norge. Mange av prosjektene er innenfor aktivitetspakka, disse har vært viktige for å opprettholde et godt aktivitetsnivå i leverandørindustrien gjennom og etter pandemien.

22 utbyggingsprosjekter eller feltutbygginger med godkjente utbyggingsplaner var ved nyttår i gang på norsk sokkel. Ni av prosjektene er i Nordsjøen, elleve i Norskehavet og to i Barentshavet. Disse prosjektene bidrar til å holde investeringsnivået oppe og bremse det underliggende fallet i norsk olje- og gassproduksjon det neste tiåret. Flere utbyggingsprosjekter vil også bidra til å forlenge levetiden og dermed føre til økt utvinning fra eksisterende felt. Lengre levetid på installasjonene gir også et mer stabilt vedlikehold- og modifikasjonsmarked med lang horisont.

De største pågående utbyggingsprosjektene er: Yggdrasil (134 milliarder kroner), Valhall- Fenris (61 milliarder kroner), Balder Future (52 milliarder kroner), Snøhvit-Future (16 milliarder kroner). Produksjonsskipet og prosjektet Johan Castberg (86 milliarder kroner) er tilnærmet ferdig. Enheten er koplet opp på feltet i Barentshavet og klargjøres nå for oppstart.

De kommende årene forventes en rekke nye utbyggingsplaner. De fleste av disse er relativt små funn som bygges ut med bunnrammer eller brønner fra eksisterende bunnrammer og knyttes til eksisterende infrastruktur. Dette er såkalte subsea-tie-backs, hvor selskapene TechnipFMC, One Subsea og Subsea 7 er sterke leverandører på alt utstyr under vann, mens det som skal utføres på produksjonsplattformene og skipene gjennomføres av de store andre kontraktørene.

For 2025 venter Sokkeldirektoratet investeringer på norsk sokkel for 264 milliarder kroner. Dette er en økning på 2,5 prosent fra året før. Stor aktivitet og knapp kapasitet i deler av leverandørindustrien, svekket norsk valuta og kostnadsvekst har medført høyere kostnads- og investeringsanslag for spesielt 2024–2026 sammenlignet med det Sokkeldirektoratet anslo ved slutten av 2023. Høyere borekostnader per utvinningsbrønn bidrar også til et høyere investeringsnivå. Sokkeldirektoratet forventer videre at leteaktiviteten og letekostnadene for 2025 blir omtrent som i 2024.

Selv om aktiviteten i industrien er stor nå, er det nødvendig med nye investeringsbeslutninger for å opprettholde sysselsettingen og verdiskapingen i årene fremover. Leverandørindustrien forventer et fall i aktivitetsnivået på slutten 2025 og utover i 2026 når de store prosjektene nærmer seg ferdigstillelse. Selv dersom vi oppnår et godt aktivitetsnivå fremover, er det få store nybyggprosjekter med nye plattformer eller produksjonsskip i oljeselskapenes portefølje. De eneste store prosjektene som kan komme før 2030 er Wisting feltet nordøst i Barentshavet. Dette feltet planlegges bygd ut med et stort produksjonsskip.

Mange av de store langsiktige og viktige vedlikehold- og modifikasjonskontraktene på norsk sokkel går ut tidlig i 2026. Forespørselsprosesser på disse kommer ut i 2025, og når nye avtaler tildeles, kan det bli opptil 10 års horisont på disse. De fleste avtaler er på Equinor sine installasjoner.

For leverandørindustrien er disse langsiktige og til dels trygge avtalene svært viktige for en solid grunnomsetning fremover da nybyggmarkedet vil falle betydelig etter 2026. I dag er de største leverandørene innenfor vedlikeholds- og modifikasjonsmarkedet Aibel, Aker Solutions, Apply og Wood. Det forventes at flere norske aktører enn disse vil kjempe om disse kontraktene, så det blir et spennende runde for industrien.

Internasjonal omsetning for offshore leverandørindustri

De store kontraktørene og leverandørkjeden arbeider aktivt opp mot internasjonale prosjekter. I viktige markeder, som USA, Brasil, Vest-Afrika og UK, er det et brukbart aktivitetsnivå fremover. Det er typisk høy aktivitet i flere av markedssegmentene hvor norske leverandørmiljøer har god konkurransekraft, som subsea og topside.

Eksportomsetningen var på ca. 113 milliarder kroner i 2023. I tillegg kommer utenlandsomsetningen (omsetning i norske datterselskaper internasjonalt) på 35 milliarder kroner. Dette er en pen vekst fra tidligere år, omsetningen var forventet å være høyere i 2024 og er forventet å øke i år. En god innsats på eksport vil være viktig for å dempe fallet i omsetning nasjonalt i årene fremover. Aktivt arbeid ute i markedene fra leverandørene og virkemiddelaktørene NORWEP, Eksfin og Innovasjon Norge er svært viktig og må styrkes ytterligere i tiden fremover. Vi har spesielt mange gode teknologiske løsninger, produkter og tjenester for oljeselskaper som ønsker å redusere utslipp og gjøre leting og produksjon mer energieffektivt.

Leverandørindustrien til havvind

Omsetningen i leverandørindustrien til havvind har vokst betydelig de siste tre-fire årene. Det er særlig teknologi og erfaring fra våre leverandører til olje og gass som har lykket med å satse på dette sterkt voksende markedet. Dette er gjort parallelt med en god grunnomsetning til olje og gass. Selskaper som Aibel og Aker Solutions har for eksempel lyktes i det internasjonale markedet med leveranser av store omformerstasjoner (HVDC-plattform) for kraften som blir produsert i havvindparkene. Nexans har nylig doblet sin produksjon i Halden for levering av høyspent kraftkabler, og kan nå levere 525 kV og 420 kV subsea-kabler som det er stor etterspørsel etter internasjonalt. Flere norske skipsverft har tatt mange ordre på avanserte installasjons- og servicefartøyer til havvindmarkedet. Her bygger skipsverftene videre på erfaringene og renomméet fra olje og gass.

Det er foreløpig lite aktivitet på bygging av havvind på norsk sokkel, selv om Hywind Tampen har blitt bygget, med mye norsk innhold. Internasjonalt er det stor aktivitet og mange prosjekter. I 2023 var utenlandsomsetningen fra norske leverandører på rundt 39 milliarder kroner, mens nasjonal omsetning var 6 milliarder kroner. Det forventes en god økning i fjor, og ytterligere vekst i denne omsetningen i år. Det ble i fjor tildelt kontrakt på Sørliche Nordsjø II til utbygger Ventyr på en 1400 MW forbindelse til Kvinesdal, og det ventes en endelig tildeling for flytende havvind på Utsira nord i løpet av året.

Norsk Industri har organisert arbeid i en Ekspertgruppe for nettilknytning fra flytende havvind. Sentrale leverandørbedrifter sammen med Statnett sin ekspertise har vurdert sentrale teknologier og mulighetene for kostnadsreduksjoner knyttet til flytende offshore substasjoner, dynamiske sjøkabler, subsea sjøkabel kollektor og subsea offshore transformatorstasjoner. Alle sentrale teknologier og viktige områder for leverandørindustrien, og rapporten er overlevert Energiministeren og "Samarbeidsforum for havvind". Rapporten viser at det er behov for pilotprosjekter knyttet til flytende havvind og testing i fullskala prosjekter for realisering av ny teknologi. Mye av teknologien er allerede kjent fra olje- og gassektoren og landbaserte installasjoner. Nå gjelder det å få satt i gang med pilotprosjekter som kan bidra til viktig læring og standardisering samt kostnadsreduksjoner. Rapporten viser også at mange komponenter er klare for start fullskala prosjektutvikling allerede fra 2025.

1.1 Maritim industri

Maritim industri består av systemleverandører, utstyrsleverandører og tjenesteytere, i tillegg til verftene. Mens verftene selger mest til norske rederier, har de andre delene av industrien stor eksportandel.

Innen den maritime industrien var det sterk vekst i omsetting og sysselsetting i fjor. Veksten fortsetter også inn i 2025, men på lavere nivå. Gjennom flere år har det vært en vekst i verdiskaping og sysselsetting innen utstyrs- og tjenestenæringen.

Etter flere usikre år opplever verftsnaeringen ny optimisme og fremgang. Skip spesialbygget for installasjon og vedlikehold knyttet til havvind er et sterkt voksende marked ettersom svært mange land i Europa og resten av verden satser på havvind som energikilde. Dessuten er det høyt aktivitetsnivå innen skipsbygging internasjonalt da deler av verdensflåten trenger fornyelse. Flere kontraheringer på norske verft de siste årene samt muligheter for framtidige militære byggeoppdrag har gitt økt framtidstro.

1.2 Vannkraft

Konjunkturrapporten for 2024 inneholdt beskrivelser om at både Lyse, Statkraft, Å Energi, Eviny og Hafslund med flere annonserte store investeringer og større vannkraftsatsinger. Flere tusen nye MW inn i energisystemet i effekt, rehabilitering og modernisering av gamle kraftverk, og noe økt produksjon er veldig tiltrengt for energisystemet og viktig for å beholde en bærekraftig leverandørindustri i Norge. Det ble annonsert at det skulle jobbes med investeringer på over 50 milliarder kroner. Noe av dette er rehabilitering av dammer. Det er høy aktivitet hos leverandører med forespørsel og tilbud, og en del tildelinger har kommet. Det er positivt.

Samtidig er Norsk Industri bekymret for at det tar for lang tid før planlagte investeringer blir realisert. Økt effekt og produksjon fra vannkraften kommer sent i forhold til behovet. Men prosjektene innebærer ofte store diskusjoner, lange prosesser og innsigelser, så det gjenstår å se at prosjektene som er fremlagt blir faktisk realisert og gir oppdrag til leverandørindustrien og produksjon og mer effekt til energisystemet. Flere ser den høye verdien vannkraft, med sin regulerbarhet, har i fremtidens energisystem. Norsk Industri har hatt en tettere og forbedret dialog med kraftselskaper, og blant annet pågår nå et viktig arbeid for å lage standardkontrakter for vannkraft med leverandørinvolvering i kontraktsutforming (KoLeMo).

1.3 Forsvarsindustri

Norsk forsvarsindustri har naturlig nok fått svært mange ordre etter invasjonen av Ukraina. I kjølvannet invasjonen var det også en ekstraordinær vekst for forsvarsindustrien i fjor, og også i år med mye kapasitetsutvidelse i flere bedrifter, herunder bygging av nye fabrikker og stor økning i ordreservene. Dette innebærer en kraftig vekst i omsetning og sysselsetting også i år.

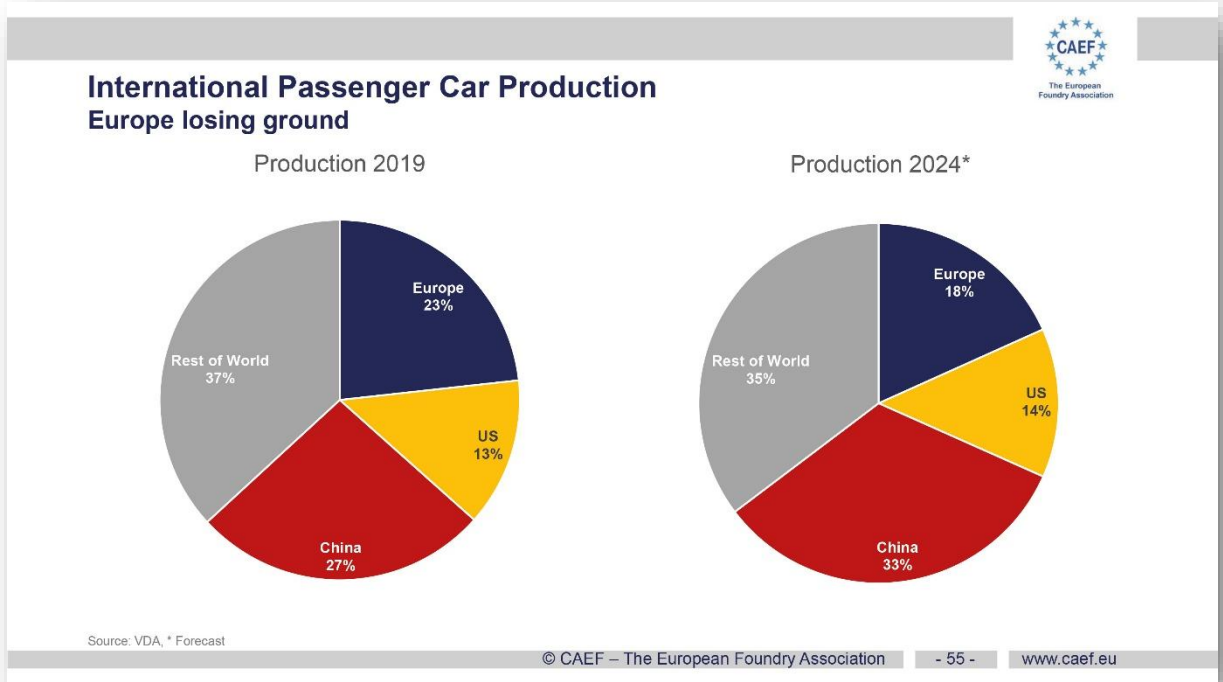
1.4 Byggeindustri

Boligprodusentenes forening melder i januar at man nå har den laveste byggeaktiviteten siden 1946. Dette rammer naturligvis verdikjeden der det er mange industribedrifter.

Norsk Industri har en del medlemsbedrifter som selger til byggenæringen, men de langt fleste er organisert i NHO Byggenæringen.

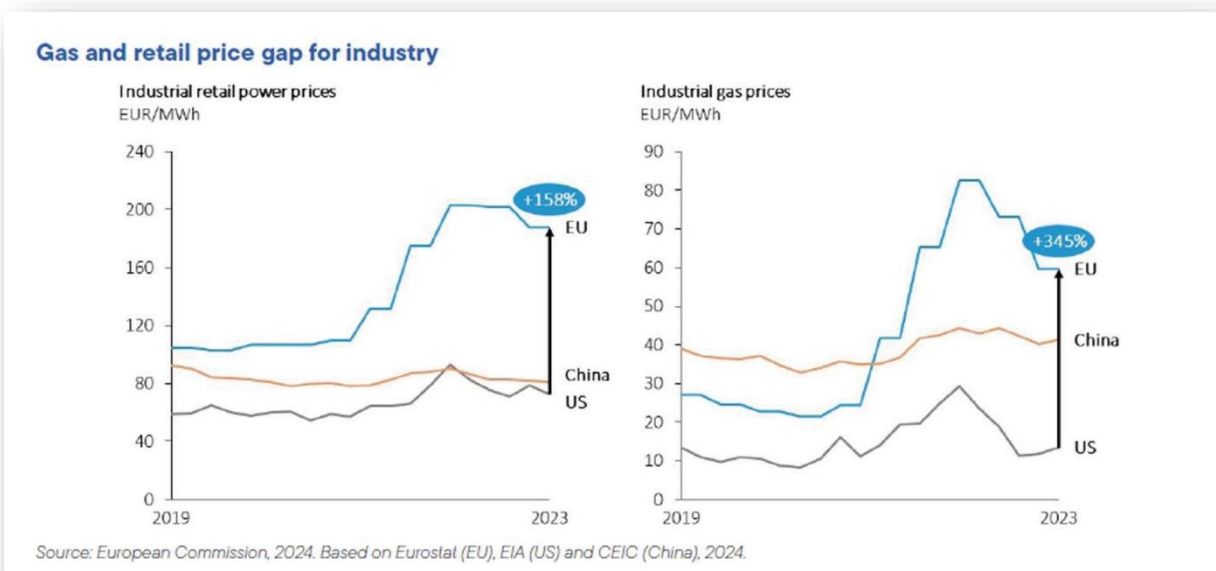
1.5 Hva med Europa, USA og Kina?

Vareproduserende industri og prosessindustrien merker tydeligere at konsumveksten har vært laber innenlands og i Europa de siste årene. Forbrukerne i Europa har slitt med merkostnader og høye energipriser. Få land har skjermet forbrukerne slik norsk strømstøtte har bidratt til. Store kundegrupper i Europa (særlig Tyskland), som bilindustrien og energiintensiv industri har dels strukturelle, dels kostnadmessige fundamentale problemer.

Kina har vunnet og europeisk bilindustri har tapt markedsandeler, rundt ett prosentpoeng årlig de siste fem årene. Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

Figuren viser at Kina har vunnet og europeisk bilindustri har tapt markedsandeler, rundt ett prosentpoeng årlig, de siste fem årene. Bilindustrien sliter særlig med konkurransen mot kinesiske elbiler, mens mye energiintensiv industri er kraftig nedskalert eller dels nedlagt i lys av økte energipriser i Europa.

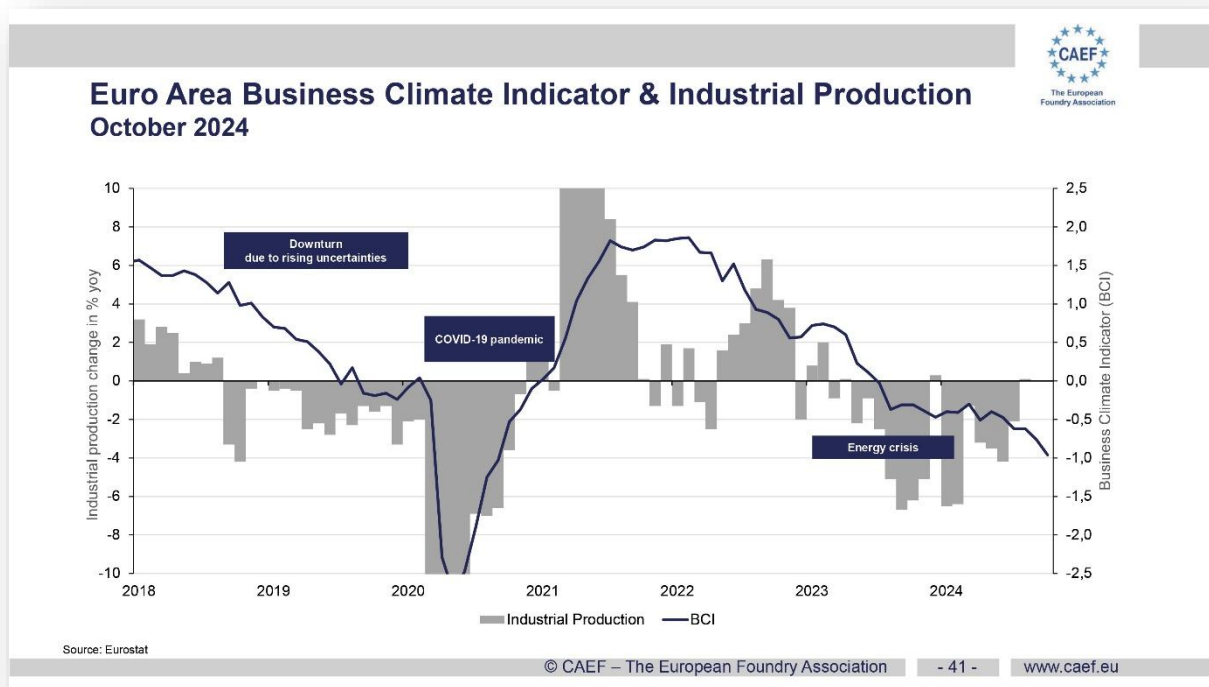
Konkurrenter i energiintensiv industri i Kina og USA har ikke fått den store økningen i energipriser og energivolatilitet som europeisk industri har fått. Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

Som vist i figuren over har konkurrenter i energiintensiv industri i Kina og USA ikke fått sterkt økte energipriser og energivolatilitet som europeisk industri har fått.

De økte energiprisene i Europa som følge av sterkt redusert tilgang på russisk gass, samt nedstengning av atom- og kullkraftverk, har rammet all europeisk industri med økte kostnader samtidig som etterspørselen var lav og spareraten høy. Dette har rammet bilindustrien og også etterspørselen på bred basis i de store EU-landene. Tyskland, som har vært motoren i Europa, har denne gangen merket dyrtid og usikkerhet sterkt, og tyske forbrukere sparer sine penger istedenfor å bruke dem. Også andre store land i Europa, som er viktige eksportland for oss er i en svak konjunktursituasjon.

Reduserte renter i euro-området i fjor har så langt ikke ført til noen særlig etterspørselsvekst, men normalt vil slikt gradvis virke positivt på etterspørselen.

Veksten internasjonalt i år spås litt opp fra fjoråret tross lavere tall for USA og Kina. IMF (oktober 2024) dro ned veksttakten for eurolandene fra 1,7 til 1,2 prosent i oktober, og nå ytterligere ned til 1,0 prosent i januar. Det er særlig tysk økonomi som sliter og nedjusteres. Anslaget for hele verden ble opprettholdt økt til 3,3 prosent, det skyldes økt vekst i USA. Norges Bank har i sin siste rapport (PPR 4/24) nedjustert årets vekst i Euroområdet fra 1,3 prosent (per september) til 1,1 prosent (per desember). Veksten i andre land som Sverige og Storbritannia er oppjustert for i år, så samlet vekst for våre handelspartnere (eksportvektet) er fortsatt 1,7 prosent, uendret fra september. Veksten for handelspartnere i fjor var 1,3 prosent.

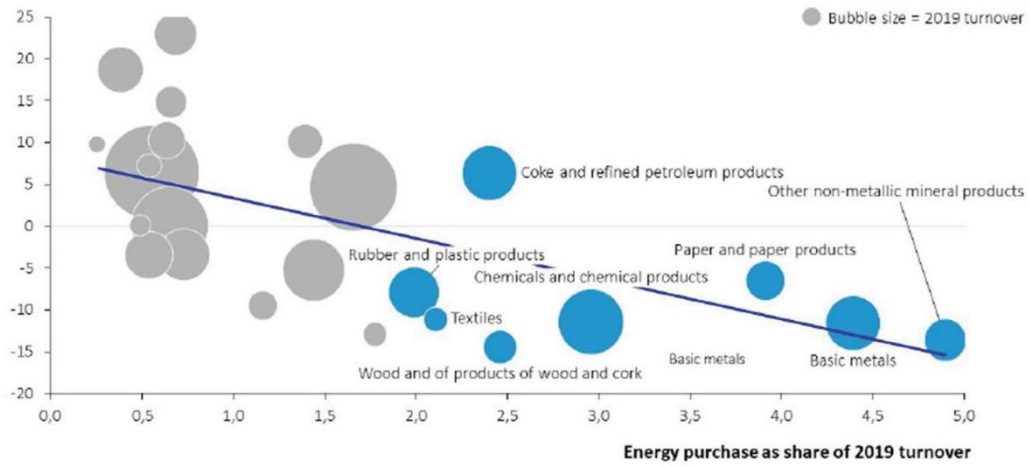

Figuren viser nedturen for europeisk industri de foregående årene, samt negative forventninger framover.
Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

I figuren vises nedturen for europeisk industri samt forventningene fremover, som er negative. Norsk industris store leveranser til sokkelen, maritim næring og forsvar bidrar til at disse effektene ikke dominerer i Norge.

Energy-intensive manufacturing challenges

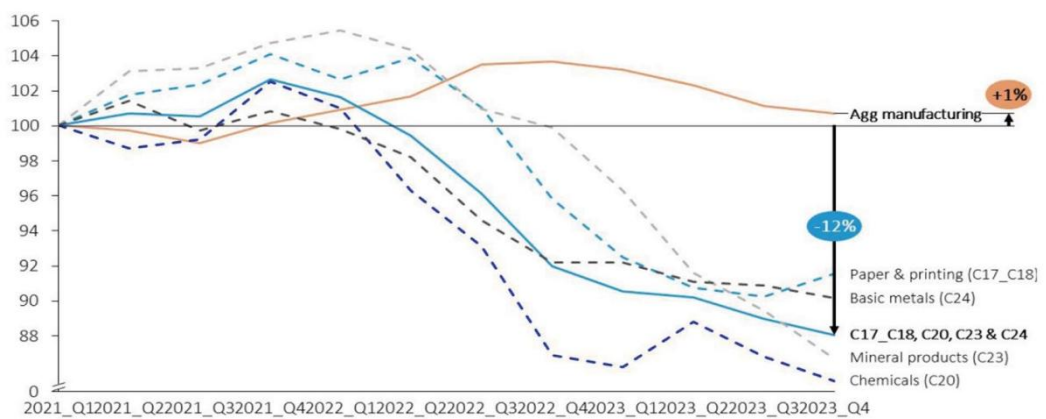
% change in industrial production (Apr. 24 vs Apr. 21)

Energiintensiv industri har vært hardt rammet de siste årene.
Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

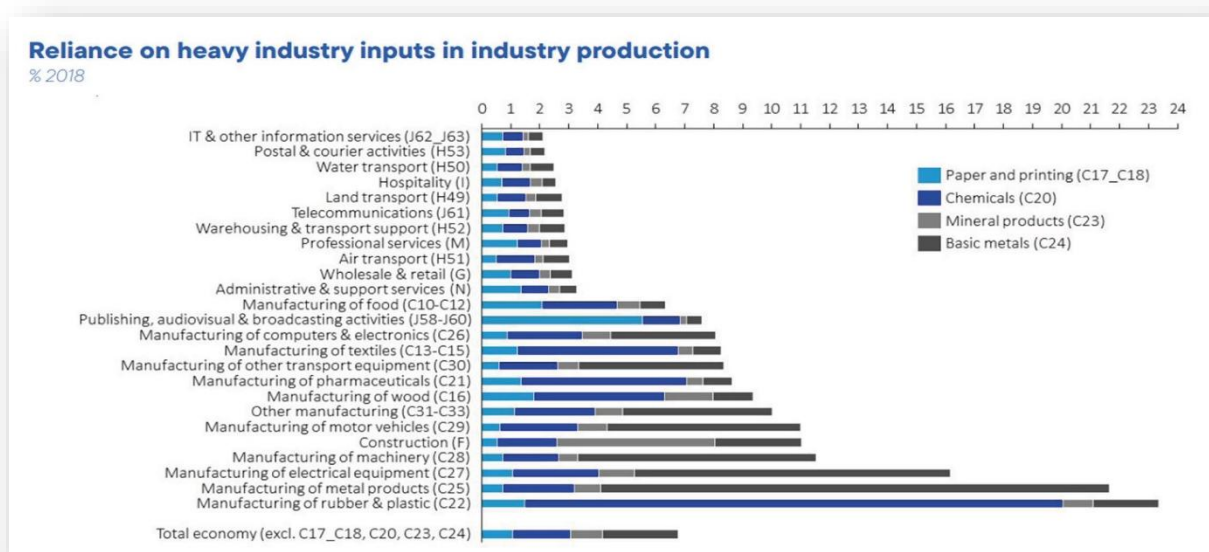
EU production in energy-intensive industries

Indexed, 2021Q1 = 100 (at constant prices)

Energiintensiv industri har vært hardt rammet de siste årene.
Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

Figurene viser at særlig energi-intensiv industri ble hardt rammet de siste årene.

Figuren viser hvordan industrigrenene henger sammen. Større problemer i en industrigren (energiintensiv industri) rammer en del annen industri gjennom verdikjeden. Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

2 Verdikjeder og geopolitikk

Med bakgrunn i sårbarhet i verdikjeden, jf. koronaerfaring, krigen mot Ukraina og holdningen til Kina, stilte vi medlemmene følgende to spørsmål i årets rapport:

Gjør dere selv tiltak eller opplever dere at kunder gjør tiltak for å "få mer kontroll" på verdikjeden?

- Hvis ja, hva er konsekvensene for din bedrift?
- Vi fikk 280 svar på første spørsmål og 215 svar på det andre.

Det er svært mange som bekrefter at erfaringene fra de siste års rystelser (pandemi, råvareproblemer, stengt Suezkanal, handelsproblemer) har ført til at egen bedrift og kunder i større grad ser etter verdikjeder som er mer europeiske enn før. Begrepet "kortreist verdikjede" brukes. Økt fokus på dokumentert bærekraft, blant annet gjennom åpenhetsloven, styrker denne utviklingen. Flere unngår leverandører hvor man ikke er trygge på arbeidsforhold.

Mange norske industribedrifter og deres internasjonale kunder ønsker å konsentrere viktige leverandører til europeiske og andre vestlige land. Dels er dette styrt av ønsket om kontroll, dels understøttet av rapporteringskrav og konsernforhold. Veldig mange bedrifter i store konserner, både norskeide og utenlandsk eide, viser til beslutning om sourcing til europeiske/vestlige land. Noen påpeker at denne utviklingen bort fra lavkostland blir dyrt, og noen få påpeker at på noen områder (enkelte råvarer, batterier mm.) er det ikke mulig på kort sikt å unngå Kina.

Noen påpeker at dette er forhold som har kommet gradvis, over flere år. Andre opplever dette som en sterkt tiltakende tendens. Flere viser til at de siste års svake utvikling i Europa, der særlig tysk energiintensiv industri har skalert ned og dels blitt lagt ned, har vanskeliggjort utviklingen.

Konsekvensene for norske industribedrifter er flere.

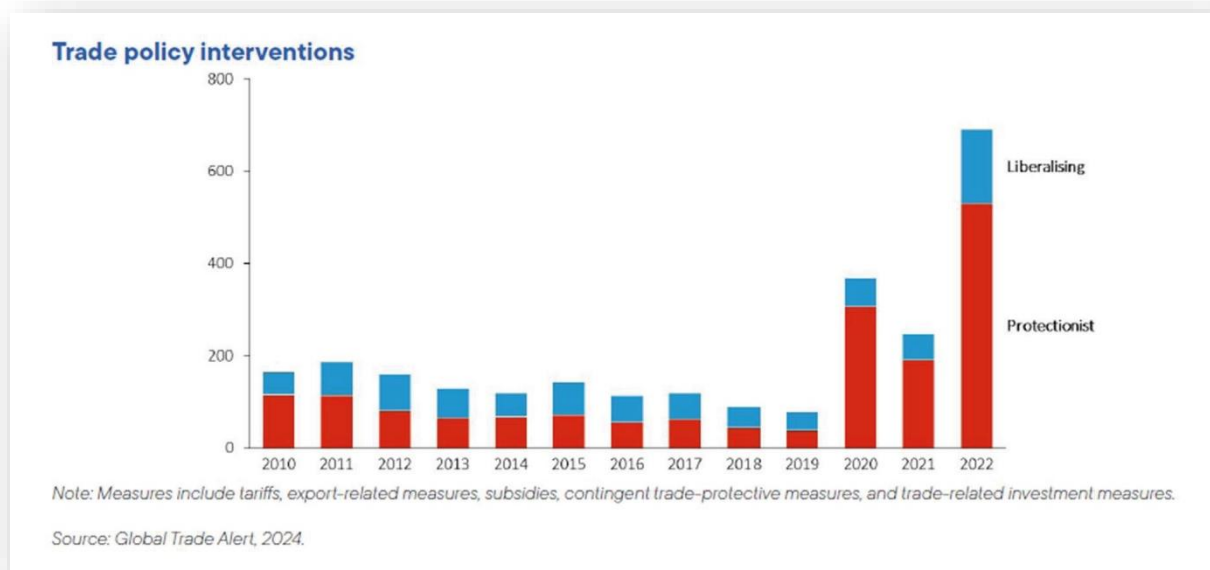
Blant negative kommentarer finner vi at noen viser til at de må dokumentere og rapportere mer enn før, uten annen effekt enn økt administrativ byrde. Flere påpeker at sourcing til Europa er dyrere enn sourcing til Kina. Sluttproduktet blir derfor dyrere, noe ikke alle kunder er særlig begeistret for. Noen erkjenner trenden, men sier at deres kunder velger billigst uansett. Flere industribedrifter er oppgitte over kunder i offentlig sektor som mener at regelverket for offentlige innkjøp ikke åpner for annet enn billigste innkjøp, og i alle fall ikke tillater argumentasjon rundt sikkerhetspolitikk. Det kan nok hende, men dessverre tyder empirien på at slike kunder heller ikke vurderer klimaeffekten av å få varer tilsendt fra den andre siden av kloden.

Andre viser til økt interesse for produksjon i Norge og Europa og dermed forbedrede markedsforhold. Flere bedrifter insourcer selv produksjon fra Østen. Flere kunder ser gjerne at norske og europeiske bedrifter tar større del av kontrakter enn før. Nasjonale rammevilkår spiller en stor rolle i valg av lokasjon når produksjon hentes tilbake til Europa. Mange viser til kunder som godtar en merkost mot å få tryggere underleverandører - slik sett betyr dette økte markedsmuligheter. Kunder som er underlagt sikkerhetsloven bidrar blant annet til sistnevnte.

Russland omtales av relativt få bedrifter. Noen viser til at de har stoppet import derfra, selv om sanksjonsregelverket ikke krevde dette, mens verft i nord viser til at det ikke lenger er lov å drive reparasjon på russiske fiskebåter, noe som tidligere utgjorde en svært stor del av deres marked. Disse verftene sliter med å finne nye kunder.

Denne kommersielle trenden understøttes av stadig sterkere politiske signaler i samme retning. Og det forventes i år at verden, "inspirert" fra både europeisk industri i problemer og ny amerikansk president, vil oppleve flere tolløkninger som gjør kinesisk og annen industri i tredjeland dyrere på vestlige markeder.

Globaliseringen som Norge har tjent godt på i mange år gjennom rimelig import fra Kina og andre og økte priser på eksportprodukter, har de siste årene gått gradvis i stå. Proteksjonismen har bredt om seg, og store folkegrupper i vestlige land sitter med den oppfatningen at globaliseringens oppside kun har kommet til få (og rike), mens nedsiden (flere bedrifter slått overende) har rammet mange.

Figuren viser at proteksjonismen har akselerert siden 2020. Illustrasjon: CAEF - The European Foundry Association

Det betente forholdet mellom USA og Kina som kan utløse større handelspolitiske trefninger i år, er langt fra nytt. Kina har i årevis hatt en selektiv industripolitisk tilnærming der de har understøttet flere tunge verdikjeder av særlig stor betydning. På disse områdene har de opparbeidet seg en stor produksjonskapasitet, dels ved hjelp av statlige lån og en annen tilnærming til overskudd enn det vestlige investorer krever. På denne bakgrunnen har vesten anklaget Kina for subsidiering av egen industri. WTO har vært ute av funksjon over flere år, understøttet av USAs mangel på vilje til å utnevne dommere for disputer. Vesten har derfor ikke hatt andre tilnærminger enn trusler om toll.

I USA har nå president Donald Trump tatt over. Han har fra første dag varslet en "America first trade policy" med gjennomgang av inngåtte handelsavtaler, adferd i andre land, med konklusjon om at økte tollsatser og andre tiltak kan bli utfallet. Fokus i første omgang ser ut til særlig å være på nabolandene Canada og Mexico samt Kina. Tiltak innen stål og aluminium nevnes spesifikt. Innen 1. april skal presidenten ha rapport på områdene, slik at tiltak kan besluttes.

I seg selv forårsaker økte tollsatser merkostnader. Det er likevel liten tvil om at industrien både i Norge og internasjonalt misliker den store usikkerheten i viktige rammebetingelser som mulige tolløkninger utgjør. Dette vil derfor umiddelbart dra ned investeringstakten for flere industrigrener.

Gjennom satsing på utvinning av kritiske mineraler (inkludert stor satsing i gruveindustrien i Afrika mm.) har Kina oppnådd markedsandel på over 90 prosent innen flere basisk mineraler som er kritiske for forsvarsindustrien og det grønne skiftet verden må gjennom i lys av klimaendringene. Dette forårsaker bekymringer innen NATO, og de påpeker at en rekke råmaterialer er kritiske for vestlig forsvarsindustri. Det er verdt å merke seg at norsk industri produserer flere av disse og at det pågår

letevirksomhet etter ytterligere noen i Norge. Dette gir nytt perspektiv på norsk industri og gruver i Norge, og viser at Norge som råvareleverandør er viktig og kan bli viktigere for vestlig forsvarsevne.

Kina har i tillegg over tid utvist vilje til å bruke handelspolitiske tiltak som å nekte land markedsadgang og redusere tilgangen til de samme innsatsvarene hvor de har betydelig markedsrett. Dette har dels hindret, dels gjort vestlig produksjon svært dyr. En rapport fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), gjort sammen med US Department of Commerce, analyserer hvordan Kinas bruk av statlige virkemidler skaper overkapasitet og påvirker produsenter i den vestlige verden med vanlige lønnsomhetskrav. NFD har nominert Rare Earths Norways prosjekt på Fensfeltet til amerikanskledede Minerals Security Partnership (MSP).

Spissformulert har Kina bygd opp vesentlig overkapasitet innen flere tunge industriområder og dokumentert at de kan utkonkurrere vestlige produkter innen visse kategorier ved hjelp av tre ulike tiltak som også lar seg kombinere:

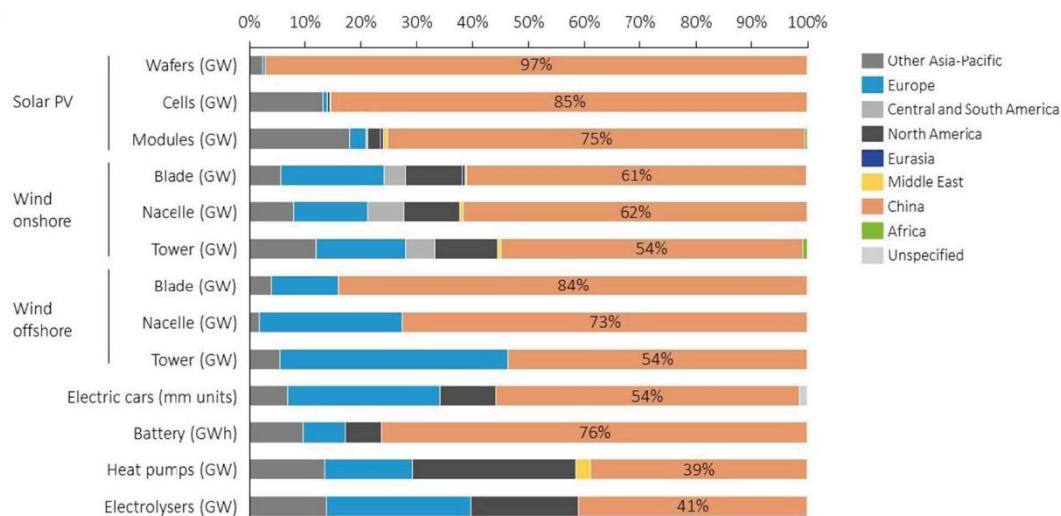
- Nekte Vesten teknologien Kina har utviklet for å utvinne kritiske mineraler, sjeldne jordarter mm.
- Nekte eller redusere salg av de samme mineralene (som grafitt) eller produktene (som batterier) til vestlige kunder.
- Selge store kvanta med ferdigvarer til så lave priser at vestlige selskaper med avkastningskrav ikke makter å konkurrere.

El-biler er av sistnevnte kategori. Helt uavhengig av om vestlig bilindustri har litt skyld selv for å ikke henge med i utviklingen og ta spranget i tide, er det et faktum at kinesisk bilindustri nå raskt tar stigende markedsandeler innen det raskt voksende el-bilmarkedet. Allerede under president Bidens presidentperiode innførte USA derfor tollsatser på 100 prosent mot disse. Europakommisjonen brukte EUs anti-subsidieringsdirektiv og innførte i fjor tollsatser på kinesiske el-biler i størrelsesorden 27-48 prosent. President Trump har under valgkampen erklært at disse og mange andre tollsatser skal økes.

Etttersom Norge er utenfor EUs tollunion har finansminister Vedum sagt at slik toll på el-biler ikke er aktuell politikk i Norge.

Clean technology manufacturing capacity by region

% 2021

Figuren viser Kinas produksjonskapasitet innen solar, vind og andre energibaserte produkter. Foto: CAEF - The European Foundry Association

3 Tilgang på kraft og nett

Vi er godt kjent med at flere opplever at tilgang på kraft og nett er begrensende for særlig bedriftenes ekspansjonsplaner fremover. Spørsmålene til medlemmene i årets rapport var følgende:

- Hvordan er tilgangen på kraft/nett de neste fem årene?
- Hvis problematisk – hvor kritisk er situasjonen?

Vi fikk 314 svar på spørsmål om tilgang på kraft/nett de neste fem årene. Og 111 svar på spørsmål om hvor kritisk situasjonen er.

De fleste har en nåsituasjon som er ok. Men det er noen bedrifter som har problemer også i dagens situasjon. Regularitet er det noen som sliter med, det vil si at strømutfall med tilhørende produksjonsproblemer forekommer. Det er atskillig høyere og mer hurtig varierende kraftpris enn det var frem til 2019, og kraft har blitt en høyere andel av driftskostnadene for de fleste. Mange industribedrifter opplever at kraftpris er et større tema og utgjør en høyere andel av kostnadene enn tidligere. Det er store prisvariasjoner og høy volatilitet, og en usikkerhet på omfanget av dette fremover. Det gjøres derfor løpende vurderinger av betingelser for langsiktige avtaler (PPA'er) for å sikre store deler av kraftforbruket.

Et større problem er prosjekter og planer for økt kapasitet og/eller omlegging fra fossil bruk for reduserte utslipp. Begge krever mer fornybar kraft. På dette området er det flere bedrifter som sliter. For noen er det svært kritisk, da energiomleggingen er en helt nødvendig del av omstillingen bedriften

må gjennom med hensyn til klimautslipp som bedriften, eierne og i noen tilfeller kundene vil at skal gjennomføres. Hvis ikke dette lar seg gjennomføre, er bedriften i fare for å bli nedlagt. Andre går glipp av muligheten for ekspansjon eller vil slite økonomisk uten mer kraft, og/eller effekt eller nett. Det er verdt å merke seg at flere bedrifter må ekspandere for å holde enhetskostnadene nede. Dermed er ekspansjon nødvendig for at bedriften fremover skal kunne produsere med basis i Norge.

Flere bedrifter er satt på venteliste med hensyn til mer kraft og tilgang på nett. Flere får også tilbakemelding om at det kan bli tilknytning "på vilkår". Og noen har fått beskjed om at det ikke kan stilles mer kraft før godt utpå 2030-tallet. Flere industribedrifter som skulle etableres har måttet skrinlegge prosjekter eller etablere seg i andre land på grunn av manglende kraft og/eller nettilgang. Dette er velkjent mange steder i hele landet, slik som for industriparken i Mo i Rana, industriparken på Herøya, i næringsparken Treklyngen på Jevnaker, Øra industripark ved Fredrikstad og mer generelt i områdene Østfold, Grenland m.fl. Vi må få fortgang i kraft- og nettutbyggingen for at vi skal nå våre mål om økt verdiskaping samtidig som vi når våre klimamål. Elektrifisering av samfunnet krever mye kraft og mer nettilgang, og det er kun gitt konsesjon til 0,7 TWh kraft i Norge siden 2020. I tillegg var det i 2024 den laveste utbyggingstakten på 22 år med 103 kilometer nytt nett som ble spennings satt av nettselskapene ifølge Europower.

Flere industribedrifter viser til at deres industrikunder opplever mangel på kraft og tilgang på nett – og at de som leverandør derfor går glipp av muligheter. Mange industribedrifter som har fått negativ tilbakemelding på mer kraft, har justert om planene til andre, praktiske løsninger som på kort sikt løser problemene. Men de har da ikke noe å "gå på" videre.

3.1 Mer kraft nå

Vi konstaterer at det knapt er kommet noe ny kraft det siste året. Vi kan ikke i 2025 jobbe på samme måte som for 10-15 år siden, med lang tid før man fikk saksbehandler i NVE, og deretter svært mange år med lang saksbehandling, selv på mindre prosjekter. Flere bedrifter uttrykker frykten for at fokus i forvaltningen er å få verdens beste og dyreste strømmnett om 10-15 år. Dette er lite forenlig med industriens utfordringer: beslutninger må skje langt raskere, ellers vil eierne miste troen på Norge. En forutsetning er en effektiv saksbehandling av søknader om nett- og kraftkonsesjoner. Norsk Industri støtter regjeringens skjerpede krav til modenhet for de prosjektene som skal prioriteres i nettkøen. Det er også viktig at Statnett med flere er i tett dialog med industrien for å finne løsninger på bruken av nettet. Her vil det kunne ligge muligheter for en mer effektiv utnyttelse av nettet.

Manglende tilgang på nett til industri, også de som er organisert innenfor en industripark er prekært. Dette må det raskt finnes en løsning på. Det har vært en positiv utvikling i hvordan nettselskapene organiserer og prioriterer i køene. Likevel er det langt igjen, og potensialet for regulatoriske endringer som bedrer situasjonen er stort. Utnyttet potensiale må utløses blant annet ved bedre dialog mellom industribedrifter og nettselskap.

En rekke utredninger om framtidig kraftbehov har vært gjennomført og gjennomføres. Anslagene varierer noe mellom utredningene fra ulike miljøer, herunder fra Statnett og NVE. Felles for dem alle er imidlertid at vi trenger en massiv tilgang på kraft for at vi skal få til industriutviklingen og elektrifiseringen som skal til for at vi skal lykkes med det grønne skiftet og samtidig bidra til økt verdiskaping. Miljødirektoratet utga nylig rapport (ER DET RIKTIG?) om klimatiltak der de skriver at det er helt nødvendig med et taktskifte i klimaomstillingen. Om energi- og industriforsyning, skrives det at nødvendig økning i kraftforbruket er 33,5 TWh sammenlignet med krafttterspørsel i 2035.

Det er et stort problem at utbygging ligger langt etter enhver prognose for nødvendig framtidig kraftbehov. Er det ikke sikkerhet for nettilgang og tilgang til kraft til konkurransedyktige priser uteblir industriinvesteringene. Det må skapes sikkerhet for at dette kommer på plass innen rimelig tid. Havvind vil forhåpentligvis bidra vesentlig, men det blir først fra 2030 og utover. Inntil det er på plass må vi utnytte de gjenstående vannkraftressursene på best mulig måte slik at vi får økt tilgang på både effekt og energi. Vindkraft på land har et stort potensial, men motstanden er fremdeles stor. Dette er dels historisk betinget, og vi ser nå at det løser i noen områder. Men fortsatt er dette stort tema lokalt, og det er en viktig oppgave for industrien å kommunisere sammenhengen bedre mellom vindkraftproduksjon, industri og lokal sysselsetting.

I 2024 laget Norsk Industri en ringvirkningsanalyse for kraftforedlende industri som viser sammenhengen mellom kraftproduksjon, industriproduksjon og distriktspolitikk. Krafttilgang er selve fundamentet for mange av de viktige industrilokaliseringene vi har rundt i landet. Disse skaper store ringvirkninger via underleveranser også fra steder langt unna der industriproduksjonen foregår. Disse sammenhengene må synliggjøres langt tydeligere for å skape legitimitet og forståelse for at vi trenger ny kraftproduksjon raskt.

3.2 Opprinnelsesgarantier

Tilgangen på fornybar kraft i Norge er et konkurransefortrinn som må bevares. Derfor må beregninger av klimagassutslipp knyttet til strømbruk gjøres på en riktig måte slik at vi får riktig lokalisering av industriproduksjon. Det er bra for klimaet og bra for norsk verdiskaping. Slik det er nå kan industri som produserer produktene sine med kullkraft revaske sin produksjon ved å kjøpe et finansielt bevis, opprinnelsesgarantier, som gir produktene deres samme klimafotavtrykk som om de var produsert med fornybar kraft.

Regjeringen har tatt dette på alvor og sier i Hurdalsplattformen at de skal "fjerne ordningen med opprinnelsesgarantier og prioritere industriens kraftbehov." Det er viktig at regjeringen nå finner en rask løsning på dette slik at industrien bevarer sin konkurransekraft. Mulighetsrommet er stort.

4 Strategiske prioriteringer

Som alltid i våre konjunkturrapporter stiller vi medlemmene to avsluttende spørsmål:

- Hva er de viktigste strategiske grepene du som toppleder må ta for at bedriften skal overleve/videreutvikle seg med fortsatt forankring i Norge?
- Andre innspill eller kommentarer til Norsk Industri om situasjonen for din bedrift i 2025 og fremover?

Vi fikk 310 svar på det første spørsmålet. Under er dette oppsummert.

4.1 Om investeringer og tillit

Svarene går langs mange akser. Endel svar som går igjen ofte, er:

- Stor irritasjon over sterkt økt beskatning av privat eierskap de siste årene, så ille at det rokker ved forutsigbarheten, det vil si troen på satsing på industri som krever langsiktighet når man investerer store beløp. Noen er så oppgitte at de vurderer på den bakgrunn å selge bedriften til utenlandske eiere.
- Flere uttrykker i den sammenhengen overraskelse over at regjeringen observerer at noen hundre investorer har forlatt landet de siste årene, med betydelig mengde risikokapital, samt at det ikke er noen vilje for å få dem hjem igjen.
- Det er liten tvil om at den økte arbeidsgiveravgiften som er avviklet fra 1. januar 2025 også har bidratt sterkt til irritasjonen over rammebetingelser.
- Dyre lønnsoppgjør og internasjonale merkostnader nødvendiggjør videre satsing på automasjon og effektivisering av driften.
- Fortsatt satsing på klimanødvendige investeringer, selv om dette blir dyrt.

Det er liten tvil om at industrien både trenger investere mye på grunn av høye lønnsoppgjør, fremtidig mangel på personell og klimakravene. Samtidig har tilliten til myndighetene fått en knekk etter noen år med skatteskjerpelser på norsk eierskap, skatter med tilbakevirkende effekt, nye skattetyper mm.

Innen industrien skjønner man ikke helt hvorfor ikke Norge kan gjøre som Sverige: ha 30 prosent avskrivingsats på investeringer i maskiner i industrien. Dette ville vært et sterkt signal om at industriens investeringer er ønskelig. Med slik automatikk ville det bidratt til mer investeringer, som over tid er svært ønskelig at finner sted i Norge. Økte avskrivingsatser ville gitt en kortsiktig skattegevinst for bedriftene, men staten får sine inntekter, bare litt faseforskjøvet. Hovedårsaken bak dette ønsket er at private investorer verdsetter de første årene etter en investering mer enn matematikken tilsier.

Norsk Industri innser at økt avskrivingsatts for maskiner i industrien (saldoklasse d) tilsynelatende bryter med skatteprinsippene fra de siste skattevedtak, ettersom man til enhver tid vurderer at avskrivingsatts skal avspeile økonomisk levetid. Men ettersom Sverige har en langt høyere sats enn Norge, er dette en nasjonal beslutning, uavhengig av EØS-avtalen. I Norge er økte avskrivingsatts tidligere benyttet i perioder, men da som konjunkturstimulerende tiltak.

Et dilemma fra et investorperspektiv er at penger fra virkemiddelapparatet må søkes om og er usikre. I realiteten vil derfor investeringer som baserer seg på søknadsbaserte ordninger være et handicap i konkurransen om investeringer i Norge framfor andre land. Det vil også være sterkt forsinkende i forhold til den automatikken som ligger i en fast, men bedret avskrivingsatts.

4.2 Om rapportering og byråkrati

Flere viser til siste års trend med økt mengde rapportering på norske og internasjonale krav som åpenhetslov og bærekraft (ESG) som i sum er blitt en betydelig arbeidsmengde. Samtidig mener mange at rapporteringen er for detaljert og omfattende i forhold til hva som er nødvendig. Den samme tilbakemelding får nå EU-kommisjonen fra industrien i Europa. Årsaken ligger i tilsvarende krav fra flere EU-reguleringer.

4.3 Annen satsing

- Satsing på økt produktportefølje og nye tjenester
- Tettere på kundene for å skape merverdi
- Mer satsing på eksport
- Etter nåværende oljetopp varsler mange økt satsing på andre markeder
- Satsing på kompetanseutvikling og teknologi, herunder 3D-printing
- Flere satser på og utforsker mulighetene innen KI for å øke innovasjon og produktivitet
- Flere med utenlandske eiere uttrykker at konkurransen, også om investeringsmidler, i eget konsern er hard
- Flere vil jobbe mer for å redusere sykefraværet og er nysgjerrige på om det kommer endringer i rammebetingelsene rundt dette

5 Arbeidsmarkedet/kompetanse

Arbeidsmarkedet i Norge er fortsatt stramt, og med landets "oljefond" på 20 000 milliarder kroner er det mye som tyder på at arbeidsgivere må venne seg til dette. Ut fra dette stilte vi medlemmene følgende to spørsmål i årets rapport:

- Hva gjør dere for å sikre tilgang på nok arbeidskraft?

- Har du forslag til hva Norsk Industri kan bidra med?

Vi fikk 318 svar på første spørsmålet. Industrien har ansatt mange nye de siste årene. Og det er god kunnskap om at "oljefondet" og de flere hundre milliarder kroner som på denne måten tilføres norsk økonomi bidrar til at norske arbeidsmarked til enhver tid mangler arbeidskraft.

Nær sagt alle verktøy bedriftene har til disposisjon benyttes. Svært mange bedrifter har og satser på lærlinger. Intern opplæring er også et mye brukt virkemiddel. Med et godt arbeidsmiljø er ansatte gode ambassadører for nye jobber i bedriften. Man deltar på yrkesmesser og støtter opp om initiativer for å fremme relevante fagområder og bedriften som arbeidsgiver. Videre er samarbeidet med ungdomsskoler, videregående skoler, høyskoler og universiteter viktig i arbeidet med å motivere til en yrkesvei i industrien. Eksempler på slike samarbeid kan være bedriftsbesøk, bidrag fra bedriftens ansatte i undervisning, utlån av utstyr, prosjektoppgaver og praksisopphold.

Norsk Industris medlemsbedrifter jobber aktivt og målrettet for å sikre tilgang til relevant arbeidskraft og er sitt samfunnsansvar bevisst når det gjelder både opplysningsarbeid på vegne av industrien og som aktører i opplæringen av kandidater. Sistnevnte blant annet gjennom å tilby lærlingeplasser og praksis som del av utdanningsløp, men også ved å gi muligheter gjennom opplæring til ufaglærte og individer som av ulike årsaker har falt utenfor arbeidsmarkedet. Gjennom ordninger som "Fagbrev på jobb" er målet at den ufaglærte kan oppnå fag- eller svennebrev gjennom lønnet arbeid i bedriften. I tilfeller hvor dette lykkes er det vinn-vinn for både individ, bedrift og samfunn. Det krever dog en særlig innsats fra bedriftene, og denne bør anerkjennes i tillegg til gode incentiver.

Vi ser at bedriftenes muligheter til å jobbe strategisk med rekruttering av arbeidskraft påvirkes av bedriftens størrelse, hvor virksomheter av en viss størrelse oftere har dedikerte ressurser til dette arbeidet. Dette kan forstås som en følge av at behovet for arbeidskraft vokser i takt med størrelsen, det samme kan være tilfellet for det økonomiske handlingsrommet. Men for mindre bedrifter som ikke har samme muligheten til å dedikere ressurser til slikt arbeid vil imidlertid behovet for arbeidskraft oppleves like kritisk, men arbeidet med å sikre denne arbeidskraften vil kunne gå på bekostning av produksjon og blir derfor ekstra belastende. Støtte fra både interesseorganisasjoner og det offentlige vil her kunne bidra positivt. Støttende tiltak kan være opplysningsarbeid og markedstiltak på vegne av industrien og enkelte fagområder, behovsstyrt dimensjonering av utdanningstilbud og i større grad fleksibilitet i arbeidsmarkedstiltakene.

Svarene i årets rapport bekrefter at lokal rekruttering av arbeidskraft har størst verdi for bedriftene. Mange av bedriftene er hjørnesteinsbedrifter med lang historie og sterk tilknytning til lokalsamfunnet. Spesielt bedrifter i distriktene er avhengige av å opprettholde et godt renommé som arbeidsgiver i det lokale arbeidsmarkedet. Demografitrender som mindre ungdomskull på sikt og generell urbanisering påvirker og vil fortsette å påvirke den lokale tilgangen til arbeidskraft.

Debatten rundt skolestruktur har engasjert store deler av landet. Vi ser at bedrifter strekker seg langt for å legge til rette for opplæring for å sikre et reelt utdanningstilbud til ungdom og tilgang til relevant kompetanse for bedriftene. Behovet for alternative modeller for opplæring kan melde seg som følge av demografitrender. I slike tilfeller må løsninger komme som resultat av tett samarbeid mellom bedrifter og skoleeier. Der hvor bedrifter tar en større del av opplæringsansvaret av kandidater må bedriftene anerkjennes for denne innsatsen gjennom tilstrekkelig støtte fra staten. Flere bedrifter påpeker viktigheten av å kunne ansette etter behov og hente inn relevant arbeidskraft fra utlandet hvor det er aktuelt (innleie). Enkelte etterlyser også tiltak for å styrke mobilitet blant arbeidstakere og gjøre det attraktivt å bosette seg der industrien er lokalisert, enten lokasjonen er grunnet tilgang på råvarer, infrastruktur eller historisk tilknytning.

Arbeidskraft er en kritisk driver for norske industribedrifter, og arbeidet med å sikre tilgangen til relevant arbeidskraft er høyt prioritert blant våre medlemmer. I fremtiden vil demografien i vår egen arbeidsstyrke sannsynligvis føre til en tilspisset diskusjon om hvordan vi skal sikre kompetanse til verdiskapende aktivitet så vel som opprettholdelse av velferdstjenester slik vi kjenner dem. Behovet for å utvikle den eksisterende arbeidskraften i tråd med endrede kompetansebehov vil derfor være like kritisk som rekruttering av ny kompetanse.

Etter- og videreutdanning i frontfagsoppgjøret 2024

Norsk Industri og Fellesforbundet ble i frontfagsoppgjøret 2024 enige om en helhetlig kompetansereform som kan møte de særskilte utfordringene industrien står ovenfor. Under forutsetning av en tilstrekkelig statlig medfinansiering og en reformert tilbudsstruktur for etter og videreutdanning, vil det innføres rett til å gjennomføre bransjerelevant etter- og videreutdanning inntil 75 timer per kalenderår med inntektssikring. Inntektssikringen skal forvaltes gjennom Industriens kompetansefond hvor fondsmidler består av både statlig bidrag og arbeidsgiverfinansierte bidrag. Frontfagsløsningen for etter- og videreutdanning gjennom opprettelse av Industriens kompetansefond er et pilotprosjekt for frontfagsindustrien.

Tilbudene og rammene for en slik ordning må være utformet slik at det faktisk vil være mulig å gjennomføre det løftet som er nødvendig. Høsten 2023 la en arbeidsgruppe med representanter fra Norsk Industri, Fellesforbundet, Kunnskapsdepartementet og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse frem en rapport om industriens kompetansebehov. I rapporten ble det pekt på flere barrierer for kompetanseutvikling, blant annet mangel på informasjon om relevante tilbud og økonomi. I sitt svar til Riksmegleren i forbindelse med frontfagsforhandlingene, anerkjenner også regjeringen at det kan være særegne barrierer for etter- og videreutdanning i industrien.

Pilotprosjektet tar utgangspunkt i en ambisjon om å kunne tilby bransjerelevant etter- og videreutdanning til om lag 10 prosent av de som omfattes av Industriovertakelsen. Etter- og videreutdanningsløpet må innrettes i form av kortere utdanningsmoduler. Norsk Industri og Fellesforbundet estimerer et behov for et statlig bidrag på 50 millioner kroner, i tillegg til arbeidsgiverfinansiering fra medlemsbedriftene i Norsk Industri på 25 millioner kroner. Arbeidsgiverbidraget vil inngå som del av lønnsrammen for det tariffoppgjøret hvor pilotprosjektet igangsettes. Hvorvidt det blir behov for ytterligere statlig finansiering, vil avhenge av omfanget av bruken av ordningen. Dette forholdet vil tariffpartene evaluere i oppfølgingen av pilotprosjektet.

Norsk Industri ser positivt på budsjettforliket i Stortinget (desember 2024) som innebærer et bidrag på 25 millioner for 2025 til finansiering og forberedelse av pilotprosjektet for en etter- og videreutdanningsreform for frontfaget. Vi er nå et godt stykke på vei, men det gjenstår fremdeles viktige avklaringer med tanke på reformert tilbudsstruktur for etter- og videreutdanning.

Om undersøkelsen

Årets konjunkturrapport er basert på kvantitative og kvalitative svar fra 560 medlemmer. Imidlertid representerer flere av disse store konsern og bedriftsgrupperinger. Spørreskjemaet ble sendt ut 2. januar til 2656 medlemmer. Svarresponsen er 21 prosent, noe vi anser som bra.